

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет
імені Івана Франка

Т. М. КОЗАК

**СИНЕРГЕТИЧНА
ВЗАЄМОДІЯ МОВИ ТА ПОЛІТИКИ
У СФЕРІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН:
АНГЛОМОВНИЙ КОНТЕКСТ ПРОБЛЕМИ**

Монографія

Львів
ЛНУ ім. Івана Франка
2023

УДК 327(100):316.658:81'272

К 59

Рецензенти:

д-р політ. наук *В. Копійка*

(Київський національний університет імені Тараса Шевченка);

д-р політ. наук *Г. Луцишин*

(Інститут гуманітарних та соціальних наук

Національного університету «Львівська політехніка»);

д-р політ. наук, проф. *І. Цепенда*

(Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника)

Рекомендовано до друку Вченою радою

Львівського національного університету імені Івана Франка

Протокол №33/6 від 29 червня 2022 року

Козак Т. М.

К 59

Синергетична взаємодія мови та політики у сфері міжнародних відносин: англomовний контекст проблеми : монографія / Т. М. Козак. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2023. – 518 с.

ISBN 978-617-10-0741-3.

Монографію присвячено проблемі взаємозв'язку мовних та політичних чинників у сфері міжнародних відносин. Мову розглянуто не лише як суто лінгвістичний об'єкт, але і як предмет політичної науки. Відстежено структурно-організаційні, дипломатичні, глобалізаційні та геополітичні передумови, чинники й параметри взаємовідносин мови та міжнародної політики. Досліджено процес становлення англійської мови та набуття нею статусу лінгвістичного засобу міжнародної комунікації. Уточнено різновиди, сфери застосування, значення та характер несприйняття англійської мови як «lingua franca» міжнародного спілкування.

Для викладачів, аспірантів, студентів-політологів, мовознавців, які цікавляться політичною лінгвістикою та міжнародними відносинами.

УДК 327(100):316.658:81'272

ISBN 978-617-10-0741-3

© Козак Т. М., 2023

© Львівський національний університет імені Івана Франка, 2023

ЗМІСТ

Передмова	5
Розділ 1. Актуалізація лінгво-політичного фактора сучасних міжнародних відносин	7
1.1. Мовний чинник та його значення у формуванні міждержавних відносин	7
1.2. Мова як інформаційно-комунікативна основа інтеграції компонентів зовнішньої політики.....	44
1.3. Амбівалентний характер співіснування і взаємодії національних мов у сфері міжнародних відносин	80
Розділ 2. Формування та взаємодія міжнародних мов як засобів міжнаціонального спілкування у зовнішньополітичній сфері	119
2.1. Процес формування світового лінгво-політичного простору та його вплив на розвиток міжнародних відносин	119
2.2. Функціональний взаємовплив мови та політики і латентна конкуренція мов у міжнародних відносинах: досвід Європейського Союзу	155
2.3. Політична роль та значення мов транснаціонального спілкування у міжнародних відносинах.....	193
Розділ 3. Історико-політичні передумови домінування англійської мови у світовому лінгвістичному просторі	229
3.1. Історичний процес набуття англійською мовою статусу засобу міжнародного спілкування	229
3.2. Об'єктивний характер набуття англійською мовою статусу глобального засобу транснаціональної комунікації.....	262

- 3.3. Діалектичне різноманіття версій
англійської мови, поширених у сучасному світі... 296

**Розділ 4. Англійська мова як «lingua franca»
міжнародного спілкування у світовій
зовнішньополітичній сфері..... 339**

- 4.1. Функціональні сфери застосування
англійської мови як «lingua franca»
на теренах міжнародної взаємодії..... 339
- 4.2. Комунікативний та політичний потенціал
англійської мови як «lingua franca»
у транснаціональних відносинах 383

Післямова..... 442

Додатки..... 446

Список використаних джерел 451

ПЕРЕДМОВА

Останнім часом у світовому науковому співтоваристві значного інтересу набули проблеми взаємозв'язку мовних та політичних чинників у сфері міжнародних відносин. Саме тому закономірною є необхідність дослідження мови не тільки як суто лінгвістичного об'єкта, але й як предмета політичної науки. Запропоноване монографічне дослідження присвячене визначенню та вивченню особливостей та наслідків взаємозв'язку мови, політики і міжнародних відносин (зокрема у теоретико-методологічному контексті та в межах практичних виявів цієї проблематики на основі англійської мови).

Структурно монографія містить чотири розділи, які поетапно окреслюють два напрями дослідження взаємозв'язку політики, міжнародних відносин і мови – теоретико-методологічний та практичний (на функціональній основі англійської мови).

У першому розділі монографії з'ясовано теоретико-методологічні особливості дослідження взаємозв'язку мовного фактору, політики і міжнародних відносин.

У другому розділі монографії проаналізовано передумови, чинники, параметри і наслідки формування міжнародних мов, мов міжнародного спілкування і «lingua franca» та їхньої конкуренції у взаємозв'язку із політикою і міжнародними відносинами. Для цього було досліджено структурно-організаційні, дипломатичні, глобалізаційні та геополітичні передумови, чинники й параметри взаємовідносин мови та міжнародної політики; виявлено міжнаціональні, наднаціональні, інституційні й інтеграційні чинники і наслідки взаємовпливу мови та політики і параметри конкуренції мов у міжнародних відносинах (на прикладі Європейського Союзу).

У третьому розділі досліджено процес становлення англійської мови та набуття нею статусу лінгвістичного засобу міжнародної комунікації. Для цього визначено проблематику історії становлення та особливостей поширення англійської мови і перебіг її світового визнання

як міжнародної. Водночас звернено увагу на історичні, політичні, демографічні, цивілізаційні та інші особливості становлення англійської мови як міжнародної.

У четвертому розділі монографії проаналізовано сутність англійської мови як «lingua franca» міжнародного спілкування. З цією метою з'ясовано особливості, різновиди, сфери застосування, значення та характер несприйняття англійської мови як «lingua franca» міжнародного спілкування. Водночас визначено комунікативний і владний потенціал англійської мови як «lingua franca» у політиці й міжнародному політичному середовищі.

Загалом висвітлення теми монографії здійснено з інтердисциплінарних позицій, тобто виклад її матеріалу виконано на межі лінгвістики і політичної науки із залученням концептуальних елементів інших наукових дисциплін. Поставлені у дослідженні питання і розставлені наголоси значною мірою сприяють розумінню не лише сутності владного потенціалу мови чи мов як таких і змагальності між ними та їхніми носіями, однак і звертаються до означених ракурсів у рамках реального суспільно-політичного та соціально-економічного процесу і міжнародних відносин у світі, особливо в контексті і на прикладі окреслення значення, різновидів, сфер розповсюдження, еволюції й параметрів покриття та впливовості англійської мови у світі. Особливу увагу в монографії приділено проблемі суперечливого та й досі не консолідованого оціночного ставлення до ролі англійської мови у міжнародних відносинах. Для цього було охоплено низку концептуалізацій англійської мови, зокрема у форматі рідної мови (ENL), другої мови (ESL), іноземної мови (EFL), міжнародної мови (з EIL), «lingua franca» (ELF), міжнародної мови навчання і викладання (ELT), міжнародної допоміжної мови (EIAL), глобальної мови (GE або EGL), світових англійських мов у множині (WE) тощо, а також етапи, географію та діапазони її розповсюдження у світі.

Водночас монографія все ж не є вичерпною відповіддю й довершеною картиною взаємозв'язку мови, політики та міжнародних відносин, а лише заохочує подальші пошуки в означеному напрямі.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

КОЗАК Тамара Миколаївна

**СИНЕРГЕТИЧНА
ВЗАЄМОДІЯ МОВИ ТА ПОЛІТИКИ
У СФЕРІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН:
АНГЛОМОВНИЙ КОНТЕКСТ ПРОБЛЕМИ**

Монографія

Редактор *Мар'яна Михалюк*

Комп'ютерне верстання *Наталії Лобач*

Обкладинка *Василя Рогана*

Формат 60x90/16 Ум. друк. арк. 32,4.

Тираж 50. Зам.

Видавець і виготовлювач

Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, Україна, 79000

Свідоцтво

про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції.

Серія ДК № 3059 від 13.12.2007 р.